

BERNHARD WACHSTEIN

HEBRÄISCHE AUTOGRAPHEN
VON GELEHRTEN UND SCHRIFTSTELLERN
IN FAKSIMILE

GRÖSSTENTEILS NACH DEN ORIGINALEN
DER BIBLIOTHEK DER ISRAELITISCHEN
KULTUSGEMEINDE WIEN

WIEN 1927

Von dieser Veröffentlichung im V. Jahrgange der „Menorah“, Jüdisches Familienblatt für Wissenschaft, Kunst und Literatur, erschien eine einmalige Auflage von 150 nummerierten Sonderabdrücken

Nr.

Druck der Waldheim-Eberle A. G., Wien, VII.

Bernhard Wachstein

Hebräische Autographen von Gelehrten und Schriftstellern in Facsimile

Größtenteils nach den Originalen der Bibliothek der israelitischen Kultusgemeinde Wien

Das Bedürfnis, den Spuren großer oder bekannter Menschen nachzugehen, ist in der menschlichen Natur tief begründet. Wir glauben durch das Betreten des Raumes ihrer Wirkungsstätten etwas von dem Geiste zu erhaschen, der sie beseelte, durch den Besitz eines von ihnen gebrauchten Gegenstandes ihre Lebensäußerungen miterleben zu können. Dies trifft besonders bei solchen Reliquien zu, die in einem engeren Zusammenhang mit ihren Urhebern stehen, wie es bei Schriftdenkmälern als einer Verkörperung persönlicher Äußerungen der Fall ist. Inwiefern die Schriftzüge für charakterologische Zwecke herangezogen werden können, möchte ich hier unerörtert lassen. Es erscheint mir unwahrscheinlich, daß an dieser Äußerung der Person alle intellektuellen und Charaktereigenschaften mittätig sind, zumal ja auch die Schrift von der mechanischen Geschicklichkeit des Schreibenden weitgehend beeinflußt wird. Aber auch im bejahenden Falle würden wir eine Bestimmung mit allen hiezu erforderlichen Differenzierungen aus Mangel eines Maßstabes nicht unternehmen können. Wie dem aber auch sei, ein Interesse werden wir an solchen Dingen immer haben, das meist um so größer sein wird, je weiter unser Wissen von den Urhebern reicht. Dies allein wäre schon Grund genug, auch einem weiteren Leserkreise Schriften bekannter Personen vorzuführen. Mich bewegt allerdings bei diesen Mitteilungen ein besonderer Grund, und zwar der, Gelehrten, Sammlern und Bibliotheken Mittel an die Hand zu geben, Handschriften schon von formalen Gesichtspunkten aus auf ihre Urheber hin prüfen zu können. Welche und nicht selten vergebliche Mühe eine solche Prüfung kostet, wissen diejenigen am besten, die jemals mit solchen Dingen zu tun hatten.

Die Reihenfolge, in der die Reproduktionen hier und in den folgenden Heften erfolgen, macht auf Systematik keinen Anspruch. Am Schlusse der Mitteilungen sollen chronologische und alphabetische Verzeichnisse Ordnung in die Materie bringen. Auch sonstige Erläuterungen sollen am Schlusse gegeben werden. Ich hoffe, daß andere meinem Beispiele folgen werden, so daß in absehbarer Zeit vielleicht an ein Tafelwerk aller erfaßbaren hebräischen Autographen wird gedacht werden können.

Nr. 1. PINCHAS HOROWITZ, Verf. d. „Haflaha“ (ca. 1731—1895)
Aus „Chidduschim al T.-N.-K.“

NR. 2. EPHRAIM SALMAN MARGULIES (1762—1828)
Aus „Beth Ephraim“

Nr. 3. MEIR BARBY (1725—1789)
 Anschrift auf einer Abhandlung, übersendet an Elia Rosenthal (Moor), Pest

Nr. 7. MOSES SOFER (1762—1839)
an Salomo Rosenthal
d. d. Preßburg, Sonntag, 58. Omertag 597 28. Mai 1857

Nr. 8. NACHUM TREBITSCH (1779—1842)
an Isak Sternfeld (Gran), Rabbiner in Moor
d. d. Nikolsburg, Sonntag, 1. Selichothtag 591 / 4. September 1831

Nr. 9. ZEBI HIRSCH CHAJES (1805—1855)
an Salomo Rosenthal
d. d. Montag, 27. Cheschwan 601 / 23. November 1840

Nr. 24. AKIBA EGER, Güns (1761—1837)
an seinen Neffen Moses Eger
d. d. 16. Tarnus 598, 14. Juli 1829

Nr. 25. BENJAMIN SEEB ha-COHEN RAPOPORT (gest. 1837)
Morenu-Diplom für Zebi b. Jecheskel [Stark]
d. d. 4 Nissan 596 / 22. März 1836

Nr. 26. SALOMO QUETSCH (gest. 1856)
an Isak Sternfeld (Gran)
d. d. 1. R. Ch. Adar 577 / 16. Februar 1817
„Chidduschim“

אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף

Nr. 27. ZEBI HIRSCH HELLER. Charif (gest. 1834)
 an Salomo Rosenthal
 d. d. Dienstag, 25. Tischri 534. 8. Oktober 1833

אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף

Nr. 28. ABRAHAM ULLMANN (1791—1849)
 an Salomo Rosenthal
 d. d. Freitag 8. Tamus / 10. Juli 1829

אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף
 אשר קיבלתי מיד ידו של אבי יצחק בן יוסף

Nr. 29. MEIR AŠ, Ungvár (gest. 1852)
 an Salomo Rosenthal
 d. d. Mittwoch, 26. Ab 592 / 22. August 1832

Nr. 30. DAVID LURJA, Bychower (1798—1855)

an J. B. Levinsohn

d. d. Montag, 25. Iijar 614, 23. Mai 1854

№. 31. MATITHJAHU STRASCHUN (1817—1885)

ад J. B. Levinsohn

d. d. Donnerstag, 15. Cheschwan 593 / 8. November 1832

Nr. 32. ISAK EISIK BENJACOB (1801—1863)

an J. B. Levinsohn

d. d. Freitag, 10. Tebeth 619 / 17. Dezember 1858

Nr. 33. MEIR b. ISAK, m'h'r M Aš (gest. 1744)

Entscheidung von Mittwoch, 22. Adar 492 / 19. März 1732

Mitunterscriben die Mitglieder des Rabinats:

David b. Jehuda (gest. 1755)

Benjamin Seeb aus Preßburg (gest. 1768)

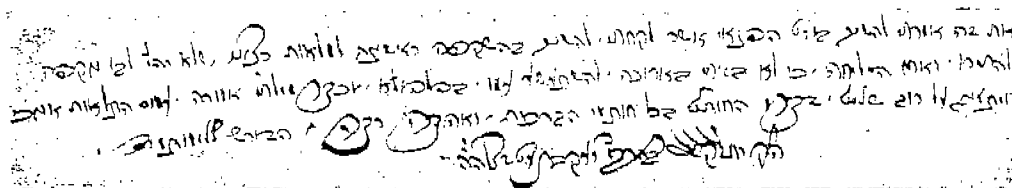
Nr. 34. ELEASAR FLECKELES (1754—1826)

Erklärung gegen die Verdächtigung Jonathan Eibenschitz als Sabbathianer

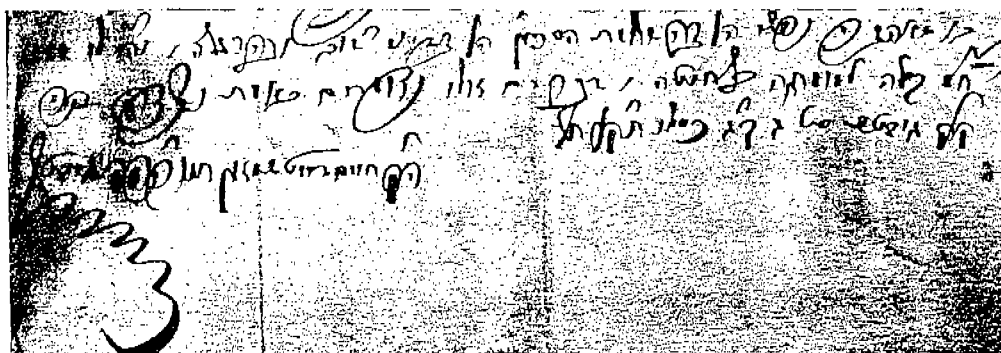
d. d. Freitag, 10. Schebat 576 / 9. Februar 1816

Nr. 35. WOLF HEIDENHEIM (1757—1832)
Randbemerkung über den fraglichen Autor des „Maamar Haskei“

Nr. 36. JECHESKEL b. JAKOB BENETH (gest. 1854)
an Isak Sternfeld
d. d. Donnerstag, 5. Nisan 561, 25. März 1841

Nr. 37. CHAJJIM DEUTSCHMANN
Schächter-Diplom für Jona b. Josef Juspa Goldstein
d. d. Gewitsch, Dienstag, 25. Kislew 578 / 2. Dezember 1817

1837

אשר

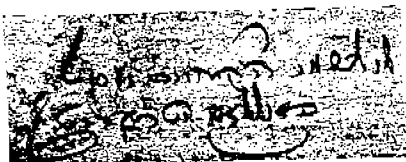
ב' דפסת	י	מ	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק	ר	ש	ת
שנ' דה'המ	ז	ז															
ב' —	א	יח	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	פ
ג' —	ב	יט	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ
ד' —	ג	כ	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק
ה' —	ד	כא	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק	ר
ו' —	ה	כב	ו	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק	ר	ש
ז' —	ו	כג	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק	ר	ש	ת
ח' —	ז	כד	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק	ר	ש	ת	י
אחריו ס'הת	ח	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק	ר	ש	ת	י	כ	ל	מ	נ
אחריו ל'המ	ט	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק	ר	ש	ת	י	כ	ל	מ	נ

א	כ	ל	מ	נ	ס	פ	צ	ק	ר	ש	ת
א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב
יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד
כה	כו	כז	כח	כט	ל						

וְאֵלֶּיךָ יָשׁוּב וְעַד עַכְשָׁיו לֹא הָיָה מִצְוָה
לְפָנֶיךָ אֱלֹהֵינוּ שֶׁנִּתְחַבֵּר בְּמִסְתָּרֵינוּ
בְּמִסְתָּרֵינוּ בְּמִסְתָּרֵינוּ

[illegible]

Ereignisse des Jahres 1856—1857

Nr. 38a. CHAJJIM JOSEF POLLAK
Besitzvermerk auf einem Buche

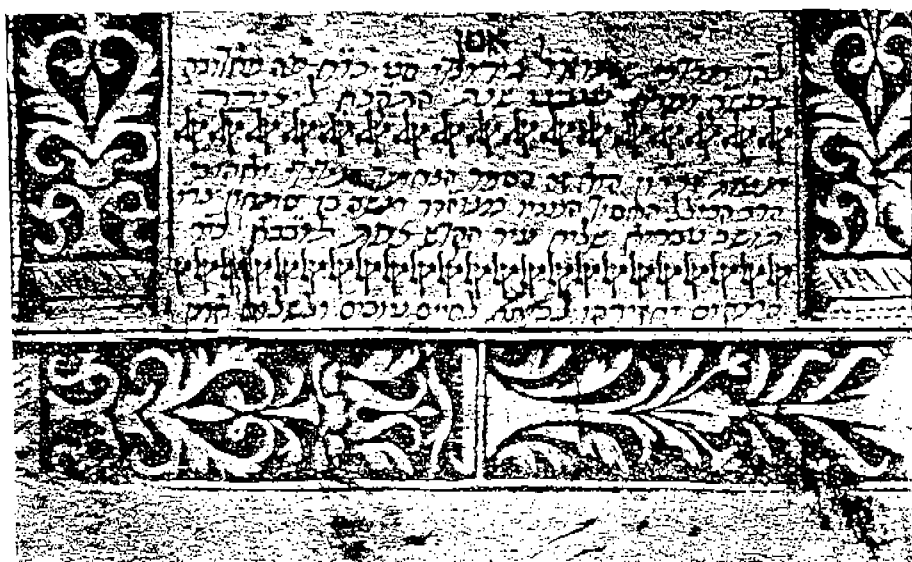
[illegible]

Widmung seiner Hagada (Wien 1895) an Samuel Ham merschlag
zu dessen 70. Geburtstage, 4. Jänner 1896

1. *אשר יצאנו ממצרים*
 2. *והיה לנו*
 3. *אשר יצאנו ממצרים*
 4. *והיה לנו*
 5. *אשר יצאנו ממצרים*
 6. *והיה לנו*
 7. *אשר יצאנו ממצרים*
 8. *והיה לנו*
 9. *אשר יצאנו ממצרים*
 10. *והיה לנו*
 11. *אשר יצאנו ממצרים*
 12. *והיה לנו*
 13. *אשר יצאנו ממצרים*
 14. *והיה לנו*
 15. *אשר יצאנו ממצרים*
 16. *והיה לנו*
 17. *אשר יצאנו ממצרים*
 18. *והיה לנו*
 19. *אשר יצאנו ממצרים*
 20. *והיה לנו*
 21. *אשר יצאנו ממצרים*
 22. *והיה לנו*
 23. *אשר יצאנו ממצרים*
 24. *והיה לנו*
 25. *אשר יצאנו ממצרים*
 26. *והיה לנו*
 27. *אשר יצאנו ממצרים*
 28. *והיה לנו*
 29. *אשר יצאנו ממצרים*
 30. *והיה לנו*
 31. *אשר יצאנו ממצרים*
 32. *והיה לנו*
 33. *אשר יצאנו ממצרים*
 34. *והיה לנו*
 35. *אשר יצאנו ממצרים*
 36. *והיה לנו*
 37. *אשר יצאנו ממצרים*
 38. *והיה לנו*
 39. *אשר יצאנו ממצרים*
 40. *והיה לנו*
 41. *אשר יצאנו ממצרים*
 42. *והיה לנו*
 43. *אשר יצאנו ממצרים*
 44. *והיה לנו*
 45. *אשר יצאנו ממצרים*
 46. *והיה לנו*
 47. *אשר יצאנו ממצרים*
 48. *והיה לנו*
 49. *אשר יצאנו ממצרים*
 50. *והיה לנו*
 51. *אשר יצאנו ממצרים*
 52. *והיה לנו*
 53. *אשר יצאנו ממצרים*
 54. *והיה לנו*
 55. *אשר יצאנו ממצרים*
 56. *והיה לנו*
 57. *אשר יצאנו ממצרים*
 58. *והיה לנו*
 59. *אשר יצאנו ממצרים*
 60. *והיה לנו*
 61. *אשר יצאנו ממצרים*
 62. *והיה לנו*
 63. *אשר יצאנו ממצרים*
 64. *והיה לנו*
 65. *אשר יצאנו ממצרים*
 66. *והיה לנו*
 67. *אשר יצאנו ממצרים*
 68. *והיה לנו*
 69. *אשר יצאנו ממצרים*
 70. *והיה לנו*
 71. *אשר יצאנו ממצרים*
 72. *והיה לנו*
 73. *אשר יצאנו ממצרים*
 74. *והיה לנו*
 75. *אשר יצאנו ממצרים*
 76. *והיה לנו*
 77. *אשר יצאנו ממצרים*
 78. *והיה לנו*
 79. *אשר יצאנו ממצרים*
 80. *והיה לנו*
 81. *אשר יצאנו ממצרים*
 82. *והיה לנו*
 83. *אשר יצאנו ממצרים*
 84. *והיה לנו*
 85. *אשר יצאנו ממצרים*
 86. *והיה לנו*
 87. *אשר יצאנו ממצרים*
 88. *והיה לנו*
 89. *אשר יצאנו ממצרים*
 90. *והיה לנו*
 91. *אשר יצאנו ממצרים*
 92. *והיה לנו*
 93. *אשר יצאנו ממצרים*
 94. *והיה לנו*
 95. *אשר יצאנו ממצרים*
 96. *והיה לנו*
 97. *אשר יצאנו ממצרים*
 98. *והיה לנו*
 99. *אשר יצאנו ממצרים*
 100. *והיה לנו*

an Isak Gran

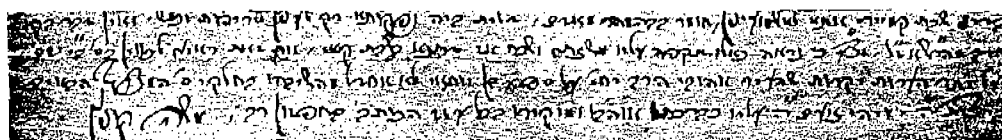
d. d. Montag, 25. Siwan 604 / 10. Juni 1844

Nr. 41. MORDECHAI SAMUEL GHIRONDI (1799—1852)
Besitzvermerk auf dem Titelblatt eines Buches
d. d. Fr., 29. Tebeth 5508 , 26. Jänner 1858

Nr. 42. SALOMO DUBNO (1738—1813)
Besitzvermerke auf Büchern

Nr. 43. MOSES KUNITZER (1774—1837)
an Salomo Rosenthal
d. d. 22. Tebeth 5580 / 9. Jänner 1820

Nr. 47. ZEBI ELIMELECH SCHAPIRA aus Dynow (gest. 1840)
Empfehlende Zuschrift zum Schreiben der Vorsteher der Gemeinde Munkács an die Vertreter der
Jüdischen Nation in Wien
d. d. Munkács, Mittwoh. 24. Cheschwan 588 / 14. November 1827

Nr. 48. ABRAHAM DAVID aus Buczacz (gest. im 70. Lebensjahre 1840)
an die Vertreter der Jüdischaft in Wien
d. d. Buczacz, 14. September 1871. Mitunterscriben die Vorsteher der Gemeinde Buczacz

Nr. 49. CHAJJIM HALBERSTAM (gest. 1876)
an Abraham Benjamin Kluger
d. d. Neusandec, (25. Tischri) 655 / 6. Oktober 1874

Nr. 50. JOSEF b. ELIESER ÖTTINGEN
Verfasser des Werkes „Eduth b'Josef“ (Sulzbach 1740)
Besitzvermerk auf einem Buche

22)
 ארץ חסד
 חסד
 וְאֵם בְּלִיטָה נִמְצָא מֵהַיָּד הַזֹּאת הַיָּד הַזֹּאת הַזֹּאת
 יִתֵּן אֶל הַבְּלִיטָה הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 רַחֲמֵי הַיָּד הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 כִּי נִמְצָא בְּמִינָהּ בְּלִיטָה הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 וְיִתֵּן הַיָּד הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת

Nr. 54. WOLF EHRENKRANZ (Welwele Zbaraizer) (1826?–1888)
 an seinen Bruder Mayer Ehrenkranz
 d. d. Czernowitz, 31. August 1869

אֵלֶּיךָ מִיָּד הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת
 הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת

Nr. 55. DERSELBE
 Strophe aus dem Liede: „Das bissele Minz“

יידישע אונדזערע, וועלכע זיך
 פארמישן מיט דעם נאציאנאלן
 פראגראם, זאלן זיך פאר-
 טוהן צו אים צו געבן א
 פארשטייטליכע אנט-
 ווארד.

Isak Mannheimer
 20 Jun 1844

Nr. 56. ISAK NOA MANNHEIMER (1793—1865)
 an J. L. von Hofmannsthal
 d. d. 20. Juni 1844

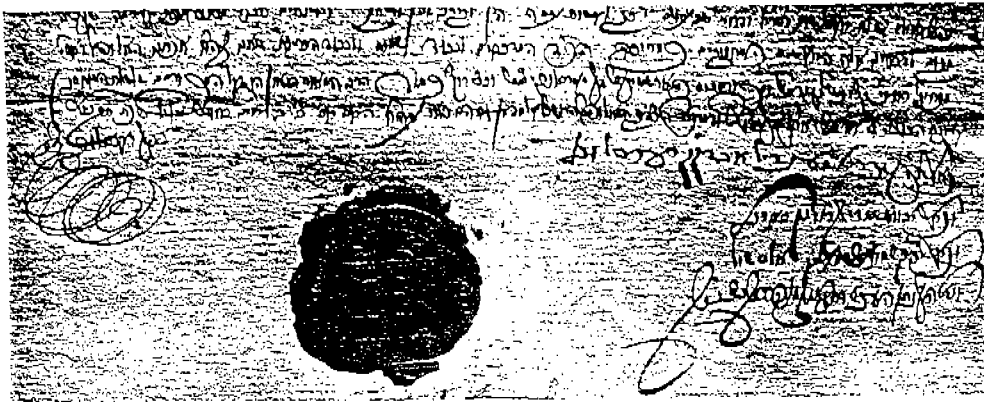
יידישע אונדזערע, וועלכע זיך
 פארמישן מיט דעם נאציאנאלן
 פראגראם, זאלן זיך פאר-
 טוהן צו אים צו געבן א
 פארשטייטליכע אנט-
 ווארד!

אונדזערע, וועלכע זיך
 פארמישן מיט דעם נאציאנאלן
 פראגראם, זאלן זיך פאר-
 טוהן צו אים צו געבן א
 פארשטייטליכע אנט-
 ווארד!

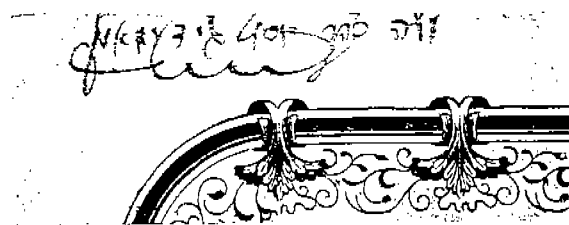
Nr. 57. ADOLF FISCHHOF (1816--1893)
 an Jakob Fischer
 d. d. Emmersdorf, 10. Februar 1885

אונדזערע, וועלכע זיך
 פארמישן מיט דעם נאציאנאלן
 פראגראם, זאלן זיך פאר-
 טוהן צו אים צו געבן א
 פארשטייטליכע אנט-
 ווארד!

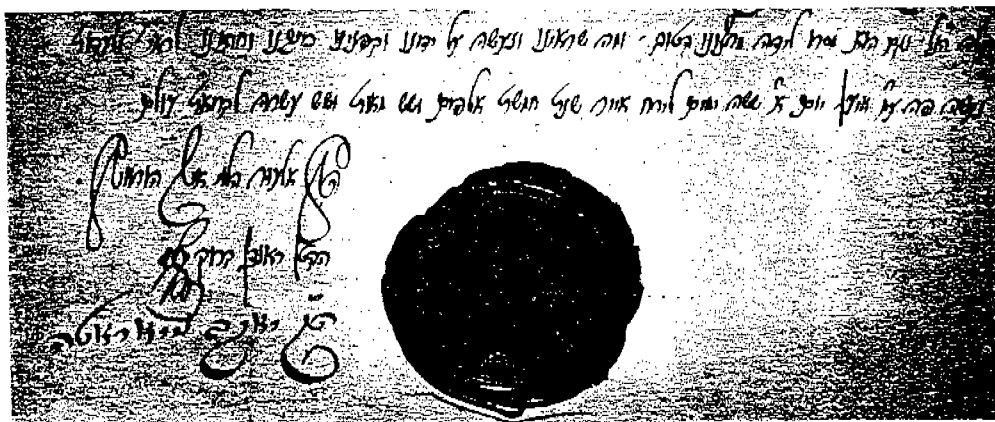
Nr. 58. MOSES FISCHER (gest., etwa 74 Jahre alt, 1833)
 an die Vertreter der Judenschaft in Wien
 d. d. Eisenstadt, Sonntag, 26. Elul 5591 / 4. September 1831

Nr. 59. SECHARJA MENDEL, Rabbiner in Jaroslau
an die Vertreter der Wiener Judenschaft
d. d. Montag 2. Elul 555/5. September 1796
Mitunterscriben die Vorsteher

Nr. 60. MORITZ GÜDEMANN (1835—1918)
Namenszug auf einem Buche

Nr. 61. LAZAR HORWITZ (1804—1868)
Bestätigung einer vollzogenen Ehescheidung
d. d. Wien, Sonntag 6. Ijar 5616 / 11. Mai 1856
Mitunterscriben: Jakob Neurath, gest. 47 Jahre alt, 1861, Reuben Baruch, Mitglied des Rabbinates
und Chacham der türkischen Gemeinde, gest. 68 Jahre alt, 1875

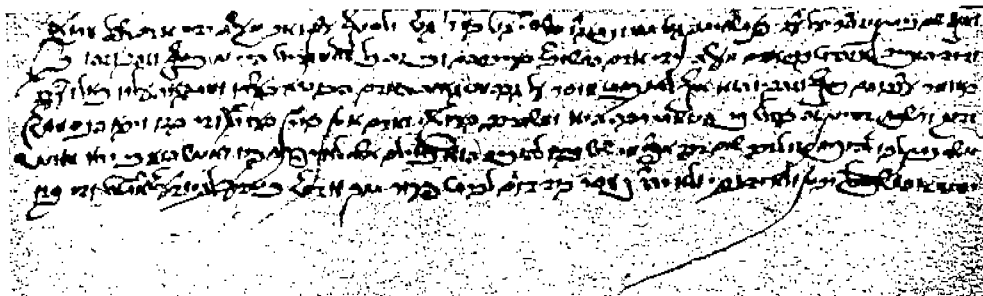
1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455
 1456
 1457
 1458
 1459
 1460
 1461
 1462
 1463
 1464
 1465
 1466
 1467
 1468
 1469
 1470
 1471
 1472
 1473
 1474
 1475
 1476
 1477
 1478
 1479
 1480
 1481
 1482
 1483
 1484
 1485
 1486
 1487
 1488
 1489
 1490
 1491
 1492
 1493
 1494
 1495
 1496
 1497
 1498
 1499
 1500
 1501
 1502
 1503
 1504
 1505
 1506
 1507
 1508
 1509
 1510
 1511
 1512
 1513
 1514
 1515
 1516
 1517
 1518
 1519
 1520
 1521
 1522
 1523
 1524
 1525
 1526
 1527
 1528
 1529
 1530
 1531
 1532
 1533
 1534
 1535
 1536
 1537
 1538
 1539
 1540
 1541
 1542
 1543
 1544
 1545
 1546
 1547
 1548
 1549
 1550
 1551
 1552
 1553
 1554
 1555
 1556
 1557
 1558
 1559
 1560
 1561
 1562
 1563
 1564
 1565
 1566
 1567
 1568
 1569
 1570
 1571
 1572
 1573
 1574
 1575
 1576
 1577
 1578
 1579
 1580
 1581
 1582
 1583
 1584
 1585
 1586
 1587
 1588
 1589
 1590
 1591
 1592
 1593
 1594
 1595
 1596
 1597
 1598
 1599
 1600
 1601
 1602
 1603
 1604
 1605
 1606
 1607
 1608
 1609
 1610
 1611
 1612
 1613
 1614
 1615
 1616
 1617
 1618
 1619
 1620
 1621
 1622
 1623
 1624
 1625
 1626
 1627
 1628
 1629
 1630
 1631
 1632
 1633
 1634
 1635
 1636
 1637
 1638
 1639
 1640
 1641
 1642
 1643
 1644
 1645
 1646
 1647
 1648
 1649
 1650
 1651
 1652
 1653
 1654
 1655
 1656
 1657
 1658
 1659
 1660
 1661
 1662
 1663
 1664
 1665
 1666
 1667
 1668
 1669
 1670
 1671
 1672
 1673
 1674
 1675
 1676
 1677
 1678
 1679
 1680
 1681
 1682
 1683
 1684
 1685
 1686
 1687
 1688
 1689
 1690
 1691
 1692
 1693
 1694
 1695
 1696
 1697
 1698
 1699
 1700
 1701
 1702
 1703
 1704
 1705
 1706
 1707
 1708
 1709
 1710
 1711
 1712
 1713
 1714
 1715
 1716
 1717
 1718
 1719
 1720
 1721
 1722
 1723
 1724
 1725
 1726
 1727
 1728
 1729
 1730
 1731
 1732
 1733
 1734
 1735
 1736
 1737
 1738
 1739
 1740
 1741
 1742
 1743
 1744
 1745
 1746
 1747
 1748
 1749
 1750
 1751
 1752
 1753
 1754
 1755
 1756
 1757
 1758
 1759
 1760
 1761
 1762
 1763
 1764
 1765
 1766
 1767
 1768
 1769
 1770
 1771
 1772
 1773
 1774
 1775
 1776
 1777
 1778
 1779
 1780
 1781
 1782
 1783
 1784
 1785
 1786
 1787
 1788
 1789
 1790
 1791
 1792
 1793
 1794
 1795
 1796
 1797
 1798
 1799
 1800
 1801
 1802
 1803
 1804
 1805
 1806
 1807
 1808
 1809
 1810
 1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325
 2326
 2327
 2328
 2329
 2330
 2331
 2332
 2333
 2334
 2335
 2336
 2337
 2338
 2339
 2340
 2341
 2342
 2343
 2344
 2345
 2346
 2347
 2348
 2349
 2350
 2351
 2352
 2353
 2354
 2355
 2356
 2357
 2358
 2359
 2360
 2361
 2362
 2363
 2364
 2365
 2366
 2367
 2368
 2369
 2370
 2371
 2372
 2373
 2374
 2375
 2376
 2377
 2378
 2379
 2380
 2381
 2382
 2383
 2384
 2385
 2386
 2387
 2388
 2389
 2390
 2391
 2392
 2393
 2394
 2395
 2396
 2397
 2398
 2399
 2400
 2401
 2402
 2403
 2404
 2405
 2406
 2407
 2408
 2409
 2410
 2411
 2412
 2413
 2414
 2415
 2416
 2417
 2418
 2419
 2420
 2421
 2422
 2423
 2424
 2425
 2426
 2427
 2428
 2429
 2430
 2431
 2432
 2433
 2434
 2435
 2436
 2437
 2438
 2439
 2440
 2441
 2442
 2443
 2444
 2445
 2446
 2447
 2448
 2449
 2450
 2451
 2452
 2453
 2454
 2455
 2456
 2457
 2458
 2459
 2460
 2461
 2462
 2463
 2464
 2465
 2466
 2467
 2468
 2469
 2470
 2471
 2472
 2473
 2474
 2475
 2476
 2477
 2478
 2479
 2480
 2481
 2482
 2483
 2484
 2485
 2486
 2487
 2488
 2489
 2490
 2491
 2492
 2493
 2494
 2495
 2496
 2497
 2498
 2499
 2500
 2501
 2502
 2503
 2504
 2505
 2506
 2507
 2508
 2509
 2510
 2511
 2512
 2513
 2514
 2515
 2516
 2517
 2518
 2519
 2520
 2521
 2522
 2523
 2524
 2525
 2526
 2527
 2528
 2529
 2530
 2531
 2532
 2533
 2534
 2535
 2536
 2537
 2538
 2539
 2540
 2541
 2542
 2543
 2544
 2545
 2546
 2547
 2548
 2549

Nr. 64. BEER OPPENHEIM (1752[?]-1850)
an Salomo Rosenthal
d. d. Sonntag, 11. Tischri 548 / 23. September 1787

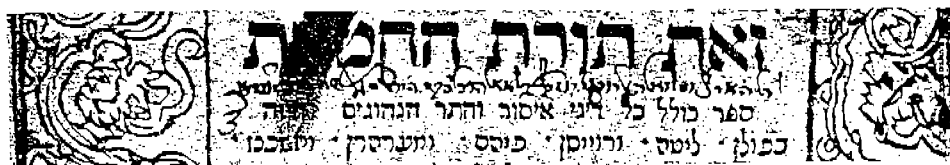
Nr. 65. MOSES LANDAU (1788-1852)
an Salomo Rosenthal
d. d. Montag, 15. Schebat 600 / 20. Jänner 1840

Nr. 66. AHRON CHORIN (1766-1844)
an Salomo Rosenthal
d. d. 22. Kislew 5566 / 16. Dezember 1805

Nr. 70. JOSEF JOSBEL b. HIRSCH ha-LEVI aus Fürth
Verfasser des „Emek ha-Schava“ (Gest. zwischen 1762 und 1765)
Aus einer Handschrift ex 1760–61

Nr. 71. DERSELBE.
Namenszug auf einem Buche

Nr. 72. JOSEF b. SALOMO SCHNEOR
Druckherr in Fürth (Gest. 1691)
Besitzvermerk auf einem Buche

Nr. 72a. SAMUEL BONFED, Sohn des Vorigen
Druckherr in Fürth
dito Besitzvermerk

באורן וסודות חזקת. וכן וכל שיהיה חסידו של
 משה ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה

הוא שיהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה

Nr. 76. OSIAS H. SCHORR (1814—1895)

Kopie der Handschrift „Schiur Koma“

הוא שיהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה

Nr. 77. CHAJIM SELIG SLONIMSKI (1810—1904)

Widmung seines „Oth Sikkaron“ an Josef Kohen-Zedek

הוא שיהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה

Nr. 78. SAMUEL MULDER (1789—1862)

Widmung der von ihm redigierten Sammelschrift „Bikkure Toeith“ an einen Freund
 d. d. Montag, 16. Tamus 5581 / 16. Juli 1821

הוא שיהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה
 ויהיה חסידו של משה ויהיה חסידו של משה

Nr. 79. ELIESER LIEBERMANN

an Salomo Rosenthal

d. d. Montag, 18. Kislew 580 / 6. Dezember 1819

Nr. 80. NATHAN NATA b. JEKUTHIEL SALMAN
ELIMELECH, Sohn des Arztes . . . , Dajjanim des Rabbinales Lemberg, Innere Stadt
Beurkundung des rechtmäßigen Überganges des Eigentums an einem Synagogensitze,
d. d. Donn., 10. Nissan 497, 11. April 1737

a) Rechts: DIESELBEN

b) Links: ZEBI HIRSCH BABAD

= Sohn des Lemberger Rabbiners Moses Pinchas b. Israel

Josua (?) Jechiel Michl b. J.

Bezeugung, daß die zufolge des Aufrufes etwaiger Gläubiger oder sonst rechtlich Interessierter geltend
gemachten Ansprüche befriedigt wurden und daß demnach der Besitz seitens Dritter unanfechtbar ist
d. d. Donn., 10. Nissan 497, 11. April 1737

או מדפוס הבא אחריו וכל ספר שאין בו ח
חתימת שמי ככתב ידו לאו ידידיהויה: יפאא

Nr. 81. RAFAEL LEVI HANNOVER (1685—1779)
Unterschrift auf seinem Werke „Luchoth ha-Ibbur“, Leyden 1756. zum Schutze vor Nachdruck

Nr. 82. BEZALEL RANSCHBURG (1760—1820)
Widmung eines Buches als Hochzeitsgeschenk an Mendel Pollak

Nr. 83. ZEBI HIRSCH BRODA (gest. 15. Dez. 1821)
Schlußpassus seines Testaments, errichtet Kittsee, So., 18. Ijjar 581, 23. Mai 1821

Nr. 84. SALOMO KLUGER (1785—1869)
an seinen Sohn Abraham Benjamin

Nr. 85. JOSEF BABAD, Verf. d. „Minchath Chinuch“ (gest. 1874)
an Salomo Kluger, Brody
d. d. Tarnopol So., 27. Tamus 624, 31. Juli 1864
Unterschrift Babads. Der Brief von der Hand Reuben Rapoport's (gest. 1879)

Nr. 86. OSIAS H. SCHORR (s. Nr. 76)
Bescheinigung an L. Landau, d. d. 7. Juni 1846

אף אני רבות טובות אתי פעלתם
לאיש לא ידעתם לפני חסד גמולתם
האשים? - לא תשיג ידי די גמולכם
מנחת פרי לבבי היא זאת המהדרת
אשר אביא, לא לגמול כי אם למוכרת
כי לא תשכחו בי כאשר לא אשכחכם

יהודא לוב בן זאב

Nr. 87. JUDA LÖB BEN-SEEB (1764—1811)

Widmung seines „Talmud L'schon Ibri“, Breslau 1795, an Lema b. Reuben und dessen Gar'in Mindel

Nr. 88. JECHIEL MICHL (MICHAEL) SACHS (1808—1864)

Besitzvermerk auf einem Buche d. d. Berlin 623 1862—63

Nr. 89. SAMUELE VITA LOLLI (1788—1843)

Auf einem Buche als Besitzvermerk

Handwritten Hebrew text in cursive script, likely a dedication or note.

Nr. 90. SENIOR SACHS (1815—1892)
Widmung seines „Jèn L'banon“ an Hirsch Bodek. Leipzig

Handwritten Hebrew text in cursive script, likely a note on the title page of a work.

Nr. 91. S. J. HALBERSTAM (1832—1900)
Note auf dem Vorsatzblatt des Werkes „Bovo-Maase“

Handwritten Hebrew text in cursive script, likely a concept or draft.

Nr. 92. MORITZ GOTTLIEB SAPHIR (1795—1858)
Konzept

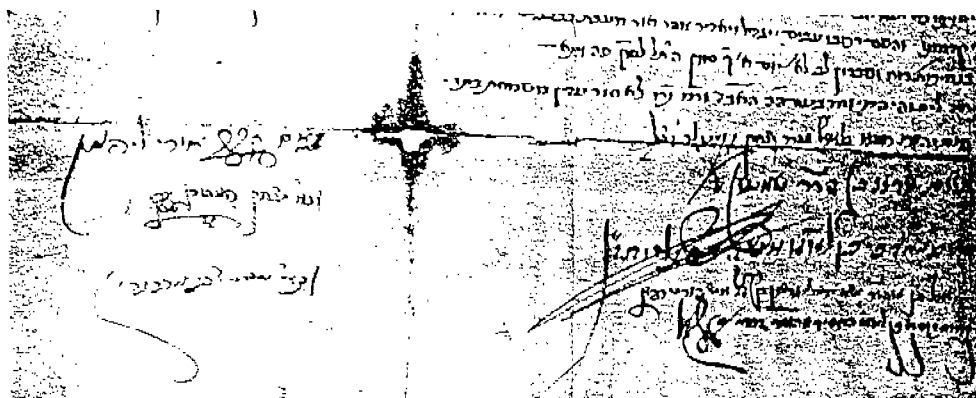
Handwritten Hebrew text in cursive script, likely a draft or concept.

Nr. 93. ISMAEL COËN, Verf. RGA „Sera Emeth“ (1724—1811)
Kaschruth-Zettel d. d. Modena, 16. Omertag 5547/19. April 1787

Nr. 94. JOSEF b. ABRAHAM IBN ZIACH
Aus der Hs. „Scheerith Josef“, geschrieben 12. Siwan 5309, 10. Juni 1549

Nr. 95. MOSES b. JAKOB CHAGGIS, gest. nahezu 90 J. alt, nach 1738
Begutachtung der Hs. „Scheerith Joseph“ von Josef b. Abraham ibn Ziach d. d. 493 1753

Nr. 96. JAKOB JOSUA, Verf. d. „Pene Jehoschua“ (1620[?]-1756)
Vermögensbilanz d. d. Worms 5. Siwan 615/12, Juni 1755

Nr. 97. Die Notabeln der Wiener jüdischen Gemeinde an die Gemeinde in Venedig
d. d. So., 29. Siwan 5453 8. Juni 1770 in Sachen der sie bedrohenden Vertreibung. Rechts die Vorsteher:

JEHUDA ROFE b. ISAK WINKLER
(DR. LEON WINKLER)

JUDA b. SIMEON

MORDECHEI b. MOSES MARGULIS (gest. 1683)

JECHIEL b. MOSES JEREMIA GERSON COHEN
PORT-RAPA

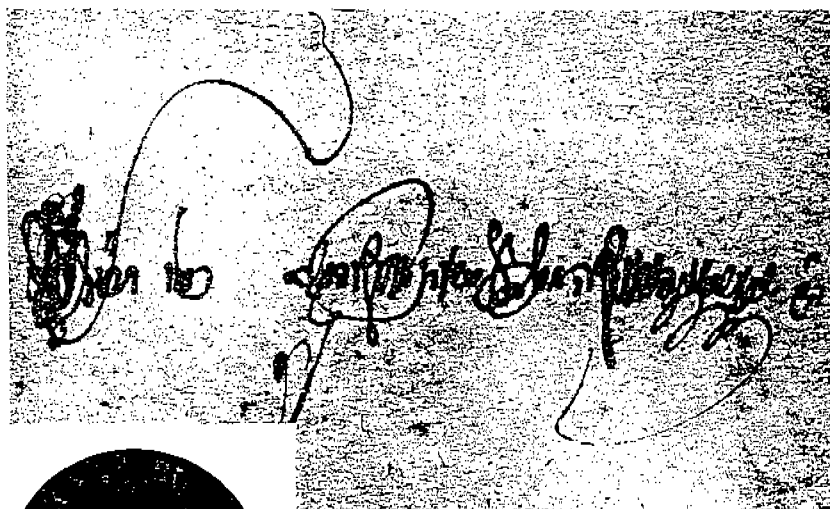
JOSEF b. ZACHARJA ha-LEVI (gest. 1706)

Links die Mitglieder des Rabbinats:

URI LIPMAN (DARSCHAN)

ISAK HAMBURG

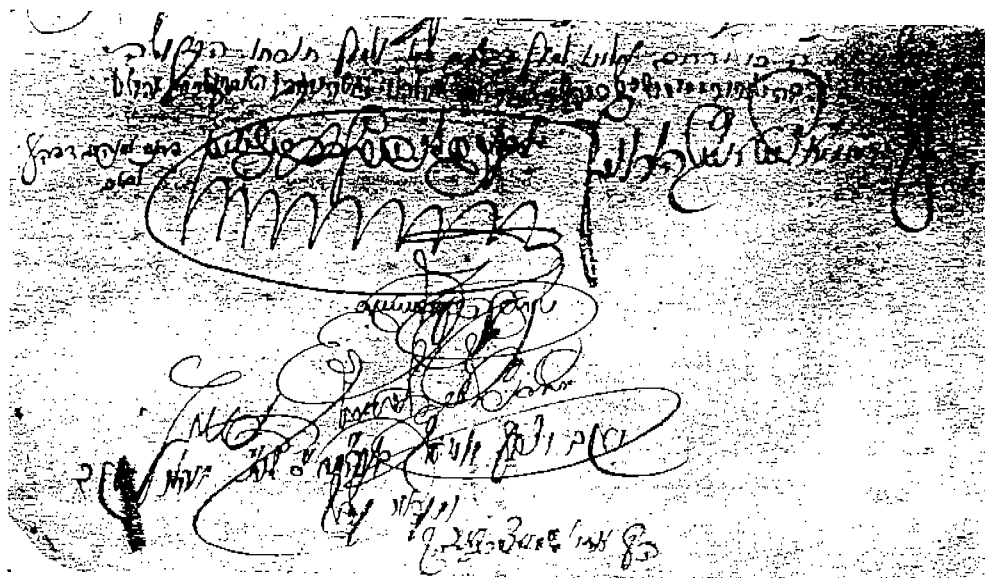
MOSES ZEBI aus Brod

Nr. 98. ISAK SIMSON HOROWITZ
Landesrabbiner der Bukowina (1789—1879)
Buchinschrift und Siegel

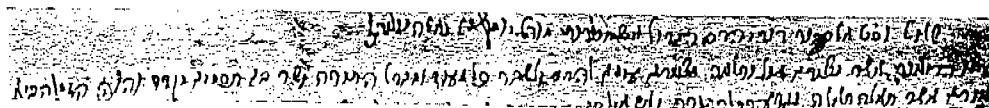
Nr. 99. JESAJA b. ISRAEL CHISKIJAHU BASSAN (gest. 1739)
Namenszug auf einem Buche

Nr. 100. JOSEF SAUL ha-LEVI NATHANSOHN (gest. im 67. Lebensj. 1875)
Die Vorsteher und Notabeln der jüdischen Gemeinde in Lemberg:

JERACHMIEL HOROWITZ
JAKOB NAFTALI HIRZ BERNSTEIN (gest. 1873)
ISAK AHRON ha-LEVI ETTINGER
(später Rabbiner in Lemberg, gest. 1891)
JESAJA ARJE LÖB HOROWITZ
JAKOB ISAK JÜTES,
Verf. d. RGA „Ohole Jakob“
ARJE SAMUEL MARGOSCHES

an Salomo Kluger, Brody d. d. Lemberg, Perikope „Zaw“ / 17. März 1867
Aufforderung zu einer Aktion gegen das neue Schulgesetz

Nr. 100a. J. S. NATHANSOHN
an seinen Onkel Josef Nathansohn in Brody
Zuschrift in derselben Angelegenheit

SCHLUSSBEMERKUNGEN

Ich schließe nun meine Auswahl in der Hoffnung, daß die gegebenen Anregungen auf fruchtbaren Boden fallen werden. Im Sinne meiner einleitenden Bemerkungen wurden in die Sammlung Persönlichkeiten aufgenommen, die eine literarische Tätigkeit entfalteten. Bei einigen wenigen, von denen keine Werke bekannt sind, konnte irgendwo Literarisches vermutet werden. Mit Rücksicht auf den Einfluß des Alters auf die Schriftform wurde auf die Feststellung der Geburts- und Todesdaten sowie des Zeitpunktes, aus welchem die Schriftstücke herrühren, Gewicht gelegt.

Von Schriftarten sind die deutsche, polnische, ungarische, italienische und auch die sephardische vertreten.

Ins 16. Jahrhundert gehören: Nr. 94; ins 17. Jahrhundert: Nr. 22, 23, 67, 72, 97; ins 17.—18. Jahrhundert: Nr. 68, 99; ins 18. Jahrhundert: Nr. 1, 3, 10, 33, 42, 50, 59, 64, 70, 71, 80, 81, 87, 93, 95, 96; ins 20. Jahrhundert: Nr. 62; alle anderen ins 19. Jahrhundert.

Von den 100 Nummern sind 97 zum erstenmal faksimiliert. Publiziert sind bereits Nr. 22, 57, 97, worüber die betreffenden Nummern in den Anmerkungen zu vergleichen sind.

Die Originale sind zum allergrößten Teile im Besitze der Bibliothek der israelitischen Kultusgemeinde Wien. Dem Archiv der israelitischen Kultusgemeinde Wien sind die Nr. 47, 48, 56, 58, 59, 61 entnommen, deren Ausfindung ich Herrn Archivar Saul Chajes verdanke. Dem Staatsarchiv Wien gehört Nr. 22, der israelitischen Kultusgemeinde Eisenstadt Nr. 33. Aus privatem Besitze stammen: Nr. 62, 83 (Direktor Joab Friedmann, Wien), 57 (Dr. Leo Goldhammer, Wien), 49, 84, 85, 100 (Salomon Kluger, Wien), 96 (Sigmund Silberstein, Lemberg), 24 (Buchhandlung Schlesinger).

ANMERKUNGEN

Nr. 2. Das Verhältnis der Hs. zum gedruckten zweibändigen Werke müßte erst untersucht werden.

Nr. 4. Ein Faksimile ex 26. März 1824 siehe Wachstein, Grabschriften des alten Judenfriedhofes in Eisenstadt, S. 205.

Nr. 7. Ein Faksimile ex 9. März 1804 siehe Wachstein, Urkunden und Akten zur Geschichte der Juden in Eisenstadt usw., S. 416.

Nr. 10. Statt 1758 lies 1756.

Nr. 11. Gedruckt in Levinsohn, „B'er Jizchak“.

Nr. 12. Gedruckt in B. Nathansohn, Sefer ha-Sichronoth, S. 58—59.

Nr. 13. Gedruckt das. S. 76.

Nr. 14, Zeile 2. Statt Lebensohn lies Levinsohn. — Gedruckt Levinsohn l. c., S. 171.

Nr. 15. Statt I. B. Levinsohn lies B. Nathansohn.

Nr. 16. Gedruckt in Alex. Böhler, „Šai P'Moreh“, Budapest, 1895, S. 22.

Nr. 18. Statt 12. Nissan 600/15. April 1840 lies 12. Tischri 600/20. Sept. 1839. — Gedruckt אגרת שריל S. 641.

Nr. 20. Das Datum — Zeile 3 — ist irrig. Es lautet: Mitw., 7. Tischri 596/30. September 1835.

Nr. 21. Gedruckt Levinsohn l. c. S. 92—93. Die Einreihung das. unter תרי"ג ist jeden-

- falls unrichtig, da das Werk „Pešer Dabhar“, von dem im Briefe die Rede ist, 1845 erschien. Der Brief ist undatiert.
- Nr. 22. Statt Jonteb lies Jontob. Gedruckt Landau-Wachstein. Jüdische Privatbriefe aus dem Jahre 1619, S. 28; Transkription in lateinische Lettern das. Deutsche Abt. S. 49; Faksimile auf Tafel I das.
- Nr. 23. Gedruckt durch Jellinek in Bikkurim I, S. 4—5; Verbesserungen von Kaufmann in ha-Choker II, S. 61. — Weitere Mitteilungen aus dieser Hs.: I. H. Weiß in Kochke Jizchok. Heft 36, S. 85—91; D. Kaufmann. Jair Chajjim Bacharach, S. 106, n. 2; M. Guttmann in „Hazofe“, red. Blau I, S. 70—71; II, S. 39—45.
- Nr. 24. Statt 598 lies 589. — Ein anderes Autogramm ohne Zeitangabe in Wachstein, Urkunden und Akten usw., S. 552, 567.
- Nr. 28. Erg. 8. Tamus 589.
- Nr. 30. Gedruckt Levinsohn l. c. S. 172.
- Nr. 31. Das. S. 46.
- Nr. 33. Autogramm ex 3. März 1726 in Wachstein, Urkunden usw., S. 132; ex 18. Juni 1738 in desselben Grabschriften des alten Judenfriedhofes in Eisenstadt, S. 63.
- Nr. 34. Vgl. Wachstein. Katalog der Salo Cohn'schen Schenkungen II, Nr. 133, S. 51.
- Nr. 35. Gedruckt das. S. 96 zu Nr. 247.
- Nr. 37. Ergänze: 1760—1837.
- Nr. 42. Die Daten bedürften einer Überprüfung.
- Nr. 52. Beilage zu dem bei Büchler l. c. abgedruckten Briefe.
- Nr. 53. Statt 1873 lies 1878. — Gedruckt Büchler l. c. S. 51.
- Nr. 54. Noch weitere 2 Autogramme werden von mir in „Publications of the Yiddish scientific institut“, Vol. II. veröffentlicht („Welwete Zbarizers Briefwechsel mit seinem Bruder Mayer“. Im Drucke befindlich).
- Nr. 57. Bereits in der Wiener Morgenzeitung, 1927, Nummer vom 13. Februar, veröffentlicht.
- Nr. 70—71. Vgl. hiezu „Hazofe“, red. Blau, VIII, 1924, S. 338—339.
- Nr. 72a. Ergänze: Gest. 1728.
- Nr. 73. Der hier faksimilierte Schluß fehlt im Druck Levinsohn l. c. S. 173—174.
- Nr. 74. Gedruckt das., S. 189.
- Nr. 79. Gedruckt durch Alexander Büchler in Mag. Zsido Szemle, XVII, S. 185.
- Nr. 80. Zeile 1. Ergänze: ha-Levi und vgl. die Vermutung Bubers („Anse ha-Sem“, S. 182) betreffs des Todesdatums. — Zeile 2. Ergänze: ha-Levi. Nach unserer Quelle Buber l. c. S. 30, Nr. 61. 63 zu ergänzen. — Zebi Hirsch Babad nach der Grabschrift zuletzt bei Buber l. c., S. 196, schon 25. Juli d. J. gestorben. — Zeile 8. „Josua“ gehört nicht zu „Jechiel Michl“. Vielleicht identisch mit Josua Selig aus Lwów bei Buber l. c., S. 86, Nr. 202. „Aus Lwów“ ist in unserer Quelle deutlich zu lesen, hingegen ist der Anfang unleserlich.
- Nr. 82. Mendel Pollak vielleicht identisch mit dem späteren Kreisrabbiner gleichen Namens. siehe Ben-Chananja, IX, 1866, Sp. 667 und Alex. Kristianpoller in Selbstwehr 1924, Nr. 15 vom 11. April.
- Nr. 83. Die Datierung beruht auf meiner Lesung und Ergänzung zu „לין לבבי“.
- Nr. 91. Gedruckt in Wachstein, Kat. II., S. 19 zu Nr. 49.
- Nr. 92. Die Zuweisung an Saphir beruht bloß auf der Aufschrift des Faszikels.
- Nr. 96. In Druckschrift ישידיים מפנקי של „ייעקב יושע בעל פני ידוע“ S. 6 in Gedenkbuch zu Ehren Freidus (unter der Presse).
- Nr. 97. Der ganze Brief in Faksimile von mir in Mitteilungen zur jüd. Volksk., red. M. Grunwald, Heft 32, S. 122—123 mitgeteilt, woselbst Literaturangaben.

NAMENSVERZEICHNIS DER AUTOREN

(Die Zahlen beziehen sich auf die Nummern)

Abraham David, Rab. in Buczacz	48	Benjacob Isak Eisik	32
Altschul Samuel Schmelke	59	Benjamin Seeb aus Preßburg	33
Asch Meir	29	Ben-Seeb Juda Löb	87
*Asch Meir b. Isak	33	Bernstein Jakob Naftali Herz	100
Babad Josef	85	Bodek Jakob	52
siehe auch Zebi Hirsch b. Moses Pinchas		Broda Zebi Hirsch	83
Bacharach Jair Chajjim	23	Chaggis Moses b. Jakob	95
Barby Meir	3	Chajes Zebi Hirsch	9
Baruch Reuben	61	Chorin Ahron	66
Bassan Jesaia b. Israel Chiskijahu	99	Coen Ismael	93
Benet Jecheskel	36	Darschan Uri Lipman	97
*Benet Mordechai	4	David b. Jehuda	33

Deutschmann Chajjim	37	Levinsohn Isak Beer	13
Dubno Salomo	42	Liebermann Elieser	79
*Eger Aliba	24	Lolli Samuele Vita	89
*Ehrenkranz Wolf	54, 55	Lorbeerbaum Jakob. Lissa	44
Eisenstadt - Katzenellenbogen Moses b. Chajjim	68	Lurja David aus Alt-Bychow	30
Eliemelech, Sohn des Arztes	80	Luzzato S. D.	18
Erter Isak	12	Mannheimer I. N.	56
Ettinger Isak Ahron ha-Levi	100	Margosches Arje Samuel	100
siehe auch Oetingen		Margulies Efraim Salman	2
Euchel Isak	10	Margulies Mordechai b. Moses	97
Fischer Moses	58	Minz Moses	5
Fischhof Adolf	57	Mohr Abr. Mendel	75
Fischmann Nachman Isak ha-Cohen	53	Moses Zebi aus Brod	97
Fleckeles Eleasar	34	Mulder Samuel	100
Fränkel-Theomim Baruch	45, 46	Nathan Nata b. Jekuthiel Salman	80
Friedmann Meir	39, 62	Nathansohn Josef Saul	98
Ghirondi Mordechai Samuel	41	Neurath Jakob	61
Goldenberg Samuel Löb	51	Oppenheim Beer	64
Gordon Juda Löb	74	Oettingen Josef b. Elieser	50
Gotlober Abraham Beer	73	siehe auch Ettinger	
Güdemann Moritz	60	Perl Josef	11
Halberstam Chajjim	49	Pollak Chajjim Josef	38, 38a
Halberstam Salman Chajjim	91	Quelsch Salomo	26
Hamburg Isak	97	Port-Rapa siehe Rapaport Jechiel	
Hannover Rafael ha-Levi	81	Ranschburg Bezalel	82
Hecht Nathan	59	Rapaport Jechiel b. Moses Jeremia Gerson ha-Cohen	97
Heidenheim Wolf	35	Rapoport Benjamin Seeb	25
Heller Jomtob Lipinan	22	Rapoport Reuben	85
Heller Zebi Hirsch	27	Rapoport S. L.	16
Horowitz Isak Simson	98	Reggio Samuel Isak	17
Horowitz Jerachmiel	100	Reifmann Jakob	21
Horowitz Jesaia Arje Löb	100	Rosenberg Jehuda Jüdel	59
Horowitz Pinchas	1	Sacharja Mendel, Rab. in Jaroslau	59
Horwitz Lazar	61	Sachs Jechiel Michl	88
Jakob Josua b. Hirsch	96	Sachs Senior	90
Jechiel Michl b. J.	80	Samuel Bonfed b. Josef	72a
Josua (?)	80	Saphir Moritz Gottlieb	92
Josef Josbel b. Hirsch	70, 71	Schapira Zebi Elimelech	47
Josef b. Salman Schneor	72	Schwab Löw	20
Josef b. Zacharia ha-Levi	97	Schorr Osias H.	76, 86
Jost Markus Isak	19	Slonimski Chajjim Selig	77
Juda b. Simeon	97	*Sofer Moses	7
Jütes Jakob Isak	100	Straschun Matitjahu	31
Kauder Samuel Löb	69	Trebitsch Nachum	8
Kluger Salomo	84	Ullmann Abraham	28
Kristianpoller Jech. Michl	63	Vitali Benjamin b. Elieser Coen	67
Kunitz Moses	43	Winkler Leo, Dr.	97
Landau Moses	65	Zebi Hirsch b. Moses Pinchas (Babad)	80
Landau Samuel	6	Ziach Josef	94
Lebensohn Abraham Beer	14	Zipser Meir	40
Letteris Meir	15		

* Bedeutet, daß noch andere Autogramme bekannt sind. (S. Anm.)